

”עבד משכיל” - עבודת ה' עם הכלים שלנו
אחד הרבנים שליט"א

משנת חכמים
מתורתם של רבותינו

כתוב בפרשה: "ויאמר, עבד אברהם אנוכי". אליעזר פותח את הדו שיח עם בתואל ולבן במילים אלו, "עבד אברהם אנוכי".

במשלי פרק י"ז כתוב: "עבד משכיל ימשול בנן מביש, ובתוך אחים יחלק נחלה". מבארים חז"ל: עבד משכיל- זה אליעזר, ומהי השכלתו, אמר[אליעזר] כבר קללתו של אותו איש בידון[היינו שאליעזר היה צאצא של כנען ואם כן נתקלל להיות עבד] שמה יבוא איזה כושי או איזה ברבר וישתעבד בו, מוטב לי שאשתעבד בבית זה ולא בבית אחר (ימשול בנן מביש זה יצחק, שבייש עכ"מ בשעה שנעקד ע"ג המזבח, בתוף אחים יחלק נחלה זה יעקב וכו').

ג. מתרץ השפת אמת: זה עצמו של ביקש אליעזר לצאת מן העבדות ולהיות בן חורין זה ההשכלה, כמו שכתוב "איזהו חכם המכיר את מקומו".

ולכן אליעזר לוקח את העבדות ומוציא ממנה את התועלת המרבית שאפשר להוציא ממנה, שכאן נמצאת הצלחתו, ולא מחפש דרך להיפטר מן העבדות. ולכן אמר "עבד אברהם אנוכי".

ד. בחז"ל בזהר הקדוש יש הפלגה גדולה על ההתבטאות של אליעזר "עבד אברהם אנוכי" שם מובא על הפסוק בן יכבד אב ועבד אדוניו... (בן יכבד אב זה יצחק שיכל לעכב את אברהם בעקידה, שיצחק היה בן ל"ז שנה וכוחו במתניו ואברהם היה זקן בן קל"ז, ובקל יכל יצחק לעכב אותו. ובכל זאת כיבד אותו והלך אחריו לעקידה). עבד אדוניו זה אליעזר לאברהם, שכשהגיע לחרן עשה הכל בשם אברהם וכיבד אותו.

אליעזר מגיע לחרן עם גמלים כסף זהב ואבנים טובות, אליעזר היה יפה

תואר[במפרשים איתא שהיה אליעזר בנו של נמרוד והיה לו תואר של מלך], אליעזר היה יכול לומר שהוא ידיד או קרוב של אברהם, אך הוא אמר שהוא עבד של אברהם. שעל ידי זה ישתבח אברהם, שאפילו אליעזר היפה תואר הוא רק עבד של אברהם. וחז"ל הפליגו מאוד בשבח אליעזר בכך שהעמיד עצמו כעבד של אברהם.

ה. אומר השפת אמת, זה השכלה וחכמה גדולה, כל שמחתו היתה בלהיות עבד אברהם. ודבר זה נוהג בכל אדם, לחפש את תיקונו ולא לחפש מדרגות אחרות ע"כ דברי השפת אמת.

ו. בכתיבי האריז"ל בשער הגלגולים, הקדמה ו', צריך האדם לידע מיהו נשמתו, על מה ירד לעולם ומה הוא צריך לתקן.

צריך לדעת שכל אחד ואחד שהגיע וירד לעולם יש לו תפקיד מסויים וצריך לדעת מהו סוג העבודה שהשם יתברך דורש ממנו, מה שורש נשמתו ומה צריך לתקן כאן בעולם הזה.

איך אפשר לדעת? והרי אין לנו רוח הקודש? בזהר הקדוש כתוב, כל אחד מה שליבו מושכו לדבר מסויים זה אות וסימן שזהו תפקידו בעולם הזה. יש הנמשך לעסק התורה, גם בזה יש לכל אחד ואחד תכונה ואופי מיוחד, שנמשך למקצוע מסויים.

כתוב עוד בזהר "כי אם בתורת השם חפצו" רק בדבר שליבו חפץ, יש החפץ במעשה מרכבה, ויש בפשט, ובזה"ק איתא שמי שנמשך לרזין של התורה אזי זה אומר שנשמתו היא מסטרא דמלכא, ואם נמשך לפשט אז נשמתו מסטרא דעבדא.

אין אנו מבינים מה הכוונה סטרא דמלכא או סטרא דעבדא אבל רואים שיש לכל אחד שורש נשמה שונה עם תיקון אחר, ולכן כתוב שהאדם צריך להרבות ולבדוק היכן ליבו חפץ ואז זה סימן ששמה הוא

נמצא ושם היא שורש נשמתו, וזה עבודתו להתמקד בזה.

ז. ברמח"ל בדרך השם כתוב שכל נברא משתלם בפועל מה שברא בו הבורא יתברך שיפעל וחסר בשלמות כל זמן שלא יפעלו. ע"כ. מה השלמות? כשתעשה מה שהקב"ה ייעד אותך בגלגול זה, זה השלמות. אנו רואים שיש ב' אנשים שילמדו את אותה הסוגיא, וכל אחד יילך לכיוון אחר, יחדש אחרת, כל אחד לפי שורש נשמתו.

ח. ויש כאן נקודה יסודית מאוד, ישנם כאלו שמצד כשרונותיהם אינם מסוגלים להעמיק, ומשקיעים את עיקר לימודם בבקיאיות, וליבם נשבר בקרבם על חסר העיון שלהם, ומאידיך ישנם המעמקים זמן רב בבירור סוגיא אחת וליבם נשבר בראותם את חבריהם לומדים בבקיאיות וצוברים הרבה ידיעות בכל התורה כולה. מצד האמת, כל אחד נמשך ע"י שלומד מה שליבו חפץ, וזהו תיקונו.

ט. יש כאלה שנמשכים מצד טבעם לעסק התפילה, ושם הם מוצאים טעם מיוחד, יש כאלה שנמשכים לעסק בגמילות חסדים, כל אחד נמשך לפי שורש נשמתו, ותכונותיו הטבעיות מתאימות בדיוק לשורש נשמתו, לתפקיד שלכך הוא יועד.

י. בחובת הלבבות אומר (כשער הביטחון על ענייני הפרנסה): כל החי בעולם הקב"ה נתן להם כלים לפי מה שהם צריכים לפרנסתו, חיות טרף כיוון שרגילותם לטרוף וכו' וכו' אזי ברא להם לסתות חזקות ורגליים קלות לנתר. בהמות שאוכלות עשב, ברא להם שיניים חזקות, כדי שיוכלו לעקור מן הארץ ולאוכלו. ככה כל בעל חי לפרטים ופרטי פרטים נברא בדיוק לפי מה שהוא צריך לפרנסתו.

יא. ואותו הדבר לגבי האדם, הקב"ה נתן לאדם חושים ותחושות ותכונות כדי שיהיה לו לפרנסתו, יש שהוא חזק בגופו אך חלש בהכרתו, אזי יבחר לעבוד

בעבודה שצריך לה כח מרובה ופחות מחשבה, ויש אשר יהיה חלש בכוחו אך חכם יותר, יבחר בעבודה שאינה דורשת כוחות רבים, אך צריכה יותר שכל ומחשבה, כל אדם נברא עם חושים ותכונות לדעת ולהצליח בפרנסתו.

יב. ואם בגשמיות ככה, על אחת כמה וכמה בן בנו של קל וחומר לעניין רוחניות, שהקב"ה נתן לכל אחד ואחד את התכונות והתחושות להתעסק במה שהוא שורש הצלחתו, התפקיד שלכך הוא יועד בעבודת השם.

יג. יש אחד שמתברך בכח הבנה מיוחד אך חלש בהסבר, יש אחד שהוא בעל הסבר מיוחד, יש שזוכרים הכל אך מבינים פחות ויש שאינם זוכרים כ"כ אך מבינים יותר, ויש כאלו שאין להם לא הבנה ולא זיכרון, אבל יש להם לב מיוחד להרגיש את מה שחסר לחבריהם, ויודעים לתת תשומת לב מיוחדת לשני כשהוא זקוק לזה.

וכשהאדם יתבונן בעצמו יראה שיש לו תכונות מיוחדות שיש רק לו ואין לזולתו. והביאור בזה כנ"ל, כי זה תיקונו בעוה"ז, ועל ידי זה יבין מהי עבודתו.

יד. אנו רואים שבימי הנעורים יש להרבה כל מיני תכונות לגבי עתידם, יש אחד שרוצה להיות דיין, יש שרוצה להיות מורה הוראה, מגיד שיעור, ראש ישיבה, ראש כולל, יש כאלו שרוצים להיות עסקנים גדולים של צדקה וחסד, אנשי חינוך, הרבה תכונות ושאילות בימי הנעורים. אך בפועל רואים שהרבה מהתכונות לא קרו, והרבה הגיעו למקומות שונים לגמרי ממה שתכננו.

למעשה, הקב"ה מסובב ושם כל אחד במקום שמתאים לו בדיוק בשביל מילוי תפקידו בעולם הזה, שלכך הוא נשלח, וזהו השלמות של האדם.

טו. יש סיפור על הרב"ה רבי זושא מאניפולי זיע"א, שקודם פטירתו בכה, ואמר "אינני בוכה מפחד שמה ישאלו

מה אריכות ימים?

לאותה השלימות והתמימות אשר לה זכתה שרה אמנו, אומר הגר"א טורק שליט"א בספרו "אוצרותיהם אמלא", זכה גם אברהם אבינו. כך מציינת התורה בסוף הפרשה: "ויגוע וימת אברהם בשיבה טובה זקן ושבע".

עלינו ללמוד מאבותינו שעל כל אחד מישראל, מוטלת המשימה להשתדל להיות "בא בימים". דהיינו שימיו יהיו מנוצלים היטב, מלאים וגדושים בתורה ובמעשים טובים, כפי שנאמר על אבותינו. זהו גם תוכן הבקשה "ותתן לנו חיים ארוכים" הנאמרת בברכת החודש, לפי הסברו הנפלא של מרן הרב מפוניבז' זצ"ל. אשר תמה הרי מתפללים כעת על חודש אחד בלבד, מה הוא יפאז המקום לבקש כאן על חיים ארוכים? אלא, כך הוא הסביר: דקה מנוצלת, היא חיים ארוכים! כי היא הופכת להיות נצח נצחים! על כך אנו מתפללים, שנזכה להפוך את החודש הזה לחיים ארוכים.

זוהי גם הכוונה בנוסח הברכה של תפילת ערבית: "על כן ה' אלוקינו בשכבנו ובקומנו נשיח בחוקיך, ונשמח בדברי תורתך ובמצוותיך לעולם ועד. כי הם חיינו ואורך ימינו ובהם נגהה יומם ולילה". התורה מאריכה את ימינו, ניצול הזמן בשקידת התורה, גורם לימים שלנו להתארך.

אברהם אבינו זכה להגיע לעולם האמת, בשלימות מחלטת! בניצול של כל רגע ורגע! לכן היו ימיו שבעים, עמוסים ומלאים, וכבר אמרו: "חייב אדם לומר מתי יגיעו מעשי למעשי אבותי אברהם יצחק ויעקב".

זיכוי הרבים

המדרש (ב"ר נט יא) אומר "ויקח העבד עשרה גמלים מגמלי אדוניו וגו', גמליו של אברהם אבינו היו ניכרים בכל מקום, שהיו יוצאים זמומים". לכאורה, אומר הגר"א צ'ינר זצ"ל בספרו "מקדש הלוי", כוונת המדרש לדייק מהמלים "מגמלי אדוניו", דבר חידוש. והיינו שגמלי אברהם אבינו היו ניכרים בגלל הזמם שהיה נתון על פניהם, כדי לוודא שהם לא ירעו בשדות זרים.

לכאורה יש מקום להקשות, אם חמורו של רבי פינחס בן יאיר נמנע מלאכול פירות שלא

היו מעושרים, יש להניח שבדאי גמליו של אברהם אבינו לא היו רועים בשדות זרים. לשם מה נועדו, אם כן, הזממים שנקשרו לפיהם?

ונראה לומר שאמנם אברהם אבינו לא חשש מגזל, ובכל זאת הוא קשר את הזממים לפי בהמותיו, כדי ללמד את הבריות להזהר מפני הגזל!

אילו היה אברהם מוציא את גמליו כשפיהם משוחרר, בודאי היו האחרים לומדים ממנו, ומסיקים מכך שאין כל חובה להישמר מפני הגזל בדרכים. עכשיו שראו הכל שהוא זמם את גמליו, היה מקום לצפות שגם אחרים ילמדו ממנו לעשות כן.

הבה נשנס מתנינו ונשתדל להיות חלוצים לפני המחנה, נשתדל להיות אור ליהודים ולשאת בגאון מנהיגים, והנהגות ודקדוקי הלכות. למען ישמעו אחרים ויראו [מלשון יראת שמים].

שלימות החסד

הגר"ש שדרון זצ"ל מפנה בספרו "לב שלום", את תשומת הלב למלה אחת הנראית לכאורה שולית ביותר. הכוונה למלה "ותמרה" הנזכרת בפסוק "ותאמר שתה אדוני, ותמרה ותורד כדה' וגו'. מלה זו מציינת אמנם את הזריות שהיתה במעשיה של רבקה. אך לנו נדמה שזה חסר משמעות, שכן מה היה חסר במעשה החסד, אילו אליעזר היה מקבל את המים כמה שניתן יותר מאוחר?

אלא שהשאלה גופא נושאת בקרבה את התשובה. אכן, מרחק בין שמים לארץ, יש בין חסד הנעשה בזריות לבין אם לא נעשה. וכך. ועצם זה שהתורה מציינת את הזריות, מהווה עבורנו לימוד גדול. שכן למדנו כאן שהזריות היא אמת מידה, שבה נמדד כמה לב ומחשבה הושקעו במעשה החסד הנידון. כי עיקר מעלת החסד, הוא במחשבה ובנכונות לעשות את מעשה החסד. זה נכון שאליעזר לא היה מפסיד מאומה אילו לא הזדרזה. אך שלימות המעשה כשנעשה בזריות, היא בדרגה שונה לחלוטין מזה שלא נעשה בזריות.

מכאן נלמד לעשות מעשה חסד עם כל הלב והרצון במאור פנים ובזריות.

המשך מעני' קודם

אותי בשמיים מדוע לא הייתי כמו הרבה רבי אלימלך (רבי אלימלך מלי'נסק זיע"א אחיו של רבי זושא) אני פחדתי שישאלו אותי מדוע לא הייתי רבי זושא" והתבטא רבי זושא "זושא הוא לא אלימלך ואלימלך הוא לא זושא..."

טז. יש יצר מיוחד שמצייר לאדם ציור, אם הייתי במקום אחר, במשפחה אחרת, בסביבה אחרת, בתקופה אחרת, בכולל אחר, וכל כיוצ"ב, הייתי מצליח הרבה יותר, וככה הוא מסתובב "מתוסכל" מחוסר הצלחתו. יש החושבים אילו היו לי בני בית שלא היו מעכבים אותי כ"כ הייתי מתעלה הרבה יותר ממה שאני עכשיו.

זי. וצריך לדעת, שהקב"ה שם אותך בדור הזה, במשפחה הזאת, עם האישה הזאת, וזה הכלים שלך, תהיה עבד נאמן, ותעבוד אותו עם הכלים שקיבלת, ודווקא במצב שלך. תהיה עבד משכיל, אל תנסה לפרוק עול ולהשתחרר, תהיה חכם המכיר את מקומו, תיקח את הכלים שלך ותנצל את מקסימום התועלת שאתה יכול להוציא מהמצב שלך, לצורה היעילה ביותר, בדיוק למצב שאתה נמצא בו כעת!

מה שאני מבין שהקב"ה רוצה ממני, ואת זה אני יוציא מן הכח אל הפועל. יח. אם תהיה כולך מפח נפש, תשאל למה אני לא כמו פלוני ולא במקום של אלמוני, חלמתי להיות במקום מסוים וכרגע אני במקום אחר... אתה לא עבד ולא עבד משכיל. הקב"ה מפליג בשבח של אליעזר שידע את מקומו! ושהודיע לכולם "עבד אברהם אנוכי".

יט. אמנם כדאי לדעת ידיעה חשובה מאוד, מובא בספר שומרי אמונים, שם הוא מעתיק מספר שער היחוד והאמונה מגדול תלמידיו של בעל התניא זיע"א, ושם הוא כותב שקיבל ממור" [בעל התניא] שקיבל

ממור"ר [המגיד ממזריטש זיע"א] שקיבל מרבו [הבעש"ט זיע"א] וכך הוא אומר: שבדורות הראשונים ידעו כל אחד ואחד את טבעו, מי שהיו נשמות מבחינת "בריאה" היו רבנן ותלמידיהם, ומי שהיו נשמות מבחינת "יצירה" היו הבעלי בתים מחזיקי התורה, ומי שהיו נשמותיהם מבחינת "עשייה" היו העמי ארצות. וכל אחד ידע את טבעו.

כ. אבל בדור שלנו [דור הבעש"ט!] עקבתא דמשיחא, באים הנשמות מעורבים בבחינותיהם, שיכול להיות כל התכונות בערבובייה, ויכול להיות שנשמה אחת את כל הבחינות הנ"ל, ויכול להיות שפעם הוא יהיה בבחינת יצירה, ופעם עשייה ופעם בריאה.

ולכן צריך כל הזמן לבחון את עצמו היכן הוא אוהו, ואם לא הולך בחינה אחת, שינסה בחינה אחרת.

כא. למדנו, שאע"פ שאדם צריך להיכנס לרצון הפנימי שהשי"ת רוצה ממנו, אבל יתכן שאדם עובר תקופות, כעת הוא לא מיצירה או עשייה, ולכן אם מנסה ומתעקש רואה שהוא לא מצליח, ינסה דרך אחרת שבעת רוצה אותה, כי אי אפשר לאדם להגדיר דרך מדוייקת בעבודת השם וכוזה ראה וקדש.

כל פעם מזדמן לאדם מהלך אחר.

כב. ואיך אפשר לדעת, הרי איננו בעלי רוח הקודש, ושמה זה כעת סתם עצלות או רפיון, ואולי באמת זה בחינתו כעת, כתוב בחידושי הרי"ם "לעולם יהיה פסוק זה שגור על לשונך, "לעשות רצונך אלוקי חפצתי, ותורתך בתוך מעי" (תהילים מ').

שיבקש מהקב"ה רצוני לעשות רצונך, תגלה לי מה רצונך ממני.

שנזכה בעז"ה לעשות נחת רוח לבורא עולם, ולהשלים תיקוננו בהאי עלמא. אמנו!!!

יול"ע"י
משנתה של תורה - רכסים ©
054-846-8706
Mishnatar@gmail.com
153-4-653-1557

לרפואת

יוסף משה בן אורה
יצחק בן תמר
בתושח"י

זמני היום - לאופק רכסים

09:41	ס"ו תפילה	16:07	הדלקת נרות
11:25	חצות	06:13	נץ החמה
16:36	שקיעה	08:02	סוק"ש: מג"א
17:15	צאת שב"ק וי"ט	08:11	מג"א: 72
17:48	ר"ת	08:49	גר"א

מברכים כסלו - ר"ח ימים חמישי-שישי
המודל יהיה ליל חמישי בשעה 10:28 ו-1 ח"ל

לקוחות כללית ברכסים

קיבלתם תוספת שבת לבריאות!

מרפאת שבת זמינה! מרפאת סביון, רח' סביון 40

שעות פעילות: ליל שבת 18:00-20:00 | שבת 8:00-12:00
מנהל קשרי קהילה לשירותכם! דני בוקובזה 054-8457898

משנת המוסר

‘ה כל חיינו, ליזהר מזהר מזהר המלך ולרצות את רצונו, אין לנו אלא הארת פניך’ מנן המשגיח רבי דב יפה זצוק"ל

מבחינה כדאית לא כדאי להגיב בשעה של כעס

”שָׁקַל אֶדָם הָאָרִיךְ אִפּוֹ וְתַפְאֶרְתּוֹ עֶבֶר עַל פִּשְׁעוֹ” (יט,יא)

כאשר אדם נפגע מחברו, אך לא מגיב לו ואינו נוקם בזמן שהוא רותח מכעס, אלא ממתין עד יעבור זעם, זה מראה שאדם זה נוהג לפי עצת השכל, כי הוא שומר על כבוד עצמו, הוא אינו באמת עובר על מידותיו, כיון שהוא עוד מתכוין להגיב על הפגיעה, אבל לא כעת, הוא פשוט ממתין, הוא מבין שתצמח מכך תועלת, אבל המגיב ומתנקם בזמן הכעס, אינו נוהג בדעת, כי הכועס שכלו משובש ועצתו לא תצליח, וזה כוונת הפסוק: ‘שכל אדם האריך אפו’, שלהאריך אף מראה על שכל האדם. אבל כאשר האדם מעביר על מידותיו ומוחל לפשעי חבריו ונושא חטאתם, זאת תפארת שלימה ומידת חסד, וזהו סיומו של הפסוק שלפנינו: ‘ותפארתו עבר על פשע’.

רצונו של המלך מביא ברכה

”נהם ככפירי זעף מלך וקטל על עשב רצונו” (יט,יב)

שלמה המלך ע"ה בא להזהיר אותנו מאימתו של מלך, וכפי שכתוב בחז"ל: לעולם תהא אימת מלכות עליך. אצל מלך כשהוא כועס, אף אם אינו גוער, יש לאדם לדאוג ולפחדו, כי זעף המלך, הוא כמו נהמת כפיר, כלומר שתיקה הבאה אצל המלך מחמת כעס, היא כמו נהמת כפיר. ואילו להיפך, כאשר המלך מרוצה, אף אם אינו מודיע שברצונו להיטיב, ואינו מבטיח מאומה, לא יתכן שלא תבוא טובה אל האדם, ולכן הפסוק מדמה את רצונו של מלך לטל, כמו שטל בא בשקט ואינו מרעיש ומביא טובה לעולם, כך רצונו של המלך מביא ברכה לאדם, ללא אומר ודברים.

כמדומה, שבהמשך הספר, רבינו יונה כותב, שאפשר ללמוד מפסוק קל וחומר למלך מלכי המלכים, שהאדם יפחד מזהר ויעשה את רצונו, שירצה שה' ירצה בו. זה כל חיינו, ליזהר מזהר המלך ולרצות את רצונו. אין לנו אלא רצונו, אין לנו אלא הארת פניך (מדרש שו"ט פ"ד).

היום המאושר בחיים

”הוֹת לְאֵבִיו בֶּן כָּסִיל וְדָלַף טַרְדַּי מִדְּיָנִי אֲשֶׁה” (יט,יג)

כאשר אדם מתקוטט עם אשתו, זה רע לאדם יותר מאשר יש לאדם בן כסיל. כשיש לאדם בן כסיל, אמנם הוא כועס עליו ויש בינם שיחות קשות, זה אמנם צרה, אבל אפשר להמשיך לחיות עם זה בבית, אבל כאשר האדם מתקוטט עם אשתו, המריבות והדיבורים הקשים גורמים לאדם שהוא לא יכול להמשיך לחיות בבית, וכלשונו של רבינו יונה: ‘כי לא תוכל הדעת להכיל דבריה ומריבתה, כמו הדלף אשר טורד האדם מהבית ולא יוכל לדור בו בעוד שידלף’. שלמה מדמה את המריבה בתוך הבית, לנזילה וטפטוף שיש בתוך האדם, שאי אפשר לחיות איתם בתוך הבית, כך כשח"ו יש מריבה עם אשתו, אי אפשר להמשיך לגור יחד בתוך אותו בית.

האם זה מוכרח להיות ככה? קראתי על אחד

אם האדם חטא הוא צריך כפרה, במה יתכפר לו? אתה רוצה שאתה תמות? לא - ח"ו, אתה רוצה שאתה תמות? לא - ח"ו, אתה רוצה להיות חולה, שאשתך תהיה חולה, לא, אז במה תתכפר, יש לך עצה שתוכל להישאר חי ובריא, תקבל עליך סבילת העלבונות, כך שמי שאשתו מתקוטטת אתו, שיחשוב שזה במקום צרות אחרות יותר גרועות.

הרמב"ם מביא בפירושו המשניות לאבות, ששאלו איש אחד, מתי היה היום הכי מאושר בחייו, אז הוא אמר, זה היה יום בו הוא היה בירכתי הספינה, ואחד העשירים שהוא היה כל כך נבזה בעיניו, עשה עליו את צרכיו, בתחילה הוא תמה על עזותו, אבל כאשר הוא הגיע למדרגה שזה לא איכפת לו, הוא שמח מאוד. כתוב (יבמות ק"ב): שאין אדם דר עם נחש כפיפה אחת, רבי ישראל סלנטר אמר, שזה חסרון.

שהיה לו אשה מקנטרת אותו, כל דבר לא היה מוצא חן בעיניה, והוא נשא את זה בשלווה, שאלו אותו איך הוא עומד בזה? תשובתו: שה' יודע שהוא צריך את זה לתיקון נפשו, אז במקום שהוא יצטרך ללכת רחוק, ה' חסך ממנו את טורח ההליכה ונתן לו את זה בבית. לא פשוט להסתכל ככה על דברים. כמה אנשים היה להם את הניסיון של אשה מקנטרת! היה אחד שכל פעם הוא היה שותק כשאשתו הכעיסה אותו, והנה קרה שפעם אחת הוא ענה לה, שאלהו, מאי שנא הפעם, הוא ענה, שהוא כבר רואה שזה יותר מדי איכפת לה שהוא שותק. איזו גדלות, שגם את זה הוא לקח בחשבון.

יתכן, שחז"ל לא התכוונו לצדיקים כאלו שמחפשים ביזיונות. כתוב, כמדומה ברמ"ק שאם האדם היה יודע, כמה עלבונות מועילים לו, הוא היה רץ לחפש אחריהם ברחובות ובשווקים, הרי

להערות: ia0527658778@gmail.com

אליבא ההלכתא

חליצת התפילין קודם מוסף בראש חודש הרב ישראל ארלנר

הטעם לחלוץ התפילין קודם מוסף

איתא בשו"ע [סי' כ"ה ס"ג ו' ובסי' תכ"ג ס"ד] 'נוהגים לחלוץ תפילין כשרוצים להתפלל מוסף'.

והטעם כתב הלבוש [ס"ד הובא במ"ב ס' תכ"ג סק"י] דכמו דאין מניחים תפילין ביום טוב משום שיום טוב בעצמו הוא אות, כמו כן יש לנהוג בראש חודש על כל פנים בשעת מוסף שמזכירים מוספי היום דאזוהי זכירה גם כן הוא כעין אות. והבית יוסף [סי' כ"ה ס"ג] כתב טעם נוסף, משום שבמוסף אומרים קדושת 'כתר'. ואין נכון להיות באותה שעה כתר דתפילין על ראשו. ועי"ע באריז"ל שער הכוונות דף ע"ו ע"ג.]

וגם למנהג האשכנזים שלא אומרים תיבת 'כתר', כתב המ"ב [סי' כ"ה ס"ק ס"א] שלא יניחו אז תפילין, כיון שיש מקומות שאומרים קדושת כתר. והוסיף שם, שגם בתפילת לחש לא יניחם למרות שהקדושה היא רק בחזרת הש"ץ.

זמן חליצת התפילין

מנהג העולם לחלוץ התפילין לאחר קדיש שקודם מוסף וכמו שכתב המ"ב [סי' כ"ה ס"ק נ"ט] בשם המג"א [סי' תכ"ג ס"ו]. והטעם כתב המג"א בכדי שיהיה ד' קדישים עם תפילין - [קדיש שאחרי 'ישתבח', קדיש שאחרי הלל, קדיש שאחרי קריאת וקדיש שאחרי 'זבא לציון']. ועיין באריז"ל [שם] טעם נוסף ע"פ הסוד מדוע יש לחלוץ התפילין דוקא אחרי קדיש.

אכן, במ"ב [סי' כ"ה ס"ק נ"ט ובסי' תכ"ג ס"ז] הביא דיש שאינם חולצים לאחר הקדיש, בכדי שלא יהיה הפסק בין הקדיש לשמו"ע. אלא חולצים לפני 'יהי רצון שנשמור חקיך' וכו'. ומה שחולצים דוקא אז, הוא זכר למנהג בני ארץ ישראל שהיו מברכים על חליצת התפילין לשמור חקיך [שעה"צ סק"ה].

וסיים שם המ"ב [סי' תכ"ג סק"ז] 'ויש נוהגים רק

לחלקן הרצועות מהאצבע קודם יהי רצון. והיינו דלמרות שלמעשה לא נוהגים לחלוץ לפני 'יהי רצון', בכל זאת שעושים זכר למנהג, וחולצים רק הרצועות מהאצבע.

אופן חליצתן

שמעתי מהגר"י קמינר שליט"א בשם מרן המשגיח זצוק"ל דיש שחולצים התפילין בר"ח במהירות ובחפזה. ולא זו הדרך, דהרי קי"ל [סי' כ"ה מ"ב סק"ו בשם הש"ח] שיחלוץ התפילין ביד שמאל להראות שקשה עליו חליצתן. וא"כ גם כאן יש לחלוץ התפילין במתינות לקיים דין זה.

האם יש לגלגל התפילין?

איתא במ"ב [סי' כ"ה סק"ה] נכון להזהר שלא לחלוץ התפילין של יד עד שיניח התפילין של ראש בתוך התיק, בכדי שאח"כ לא יתבלבל ויניח התפילין של יד תחילה ואחריו של ראש ולמחרת יוציא תחילה של ראש ויצטרך להעביר על המצוה. עכ"ל. ולכן כדאי שגם באין זמן, יגלגל לכל הפחות את התפילין של ראש ויניחם בנרתיק ואת התפילין של יד יכניס רק לתוך הקופסה ולאחמ"כ יגלגלם. ועי"ע בתשובות והנהגות [ח"א סי' מ"ה] שכתב שיש להזהר שלא להניח התפילין בבזיון.

הערה לש"ץ

ראוי שהש"ץ יראה שהציבור גמר להוריד התפילין. דלפעמים מרוב חפזון, אין עשרה אנשים שמתחילים יחד שמו"ע, וחסר בעיקר תפילה בציבור שעניינה להתחיל עשרה אנשים יחד.

שכח לחלוץ התפילין

אדם ששכח לחלוץ התפילין והתחיל להתפלל שמו"ע כתב המ"ב [סי' כ"ה ס"ק ס"א] שלא יורידם באמצע שמו"ע, משום שכל הדין להוריד הוא רק מנהג.

עצמו שרי (א"ר), שמה ימשך בלימוד גם בעת הקריאה, אא"כ החזן מברך את העולים.

ושם (בביה"ל ד"ה ולקרות שנים מקרא), הוכיח דבעינן עשרה דצייתי, גדולה מזו כ' אחיו של השל"ה הק' (בהגהותיו לס' יש נוחליון): כ' שאם אין ל' שמכוונים לקריאת החזן, קרובים הברכות להיות לבטלה (ה"ד בפסקי תשובות ח"ב עמ' קמ"ח).

וכ' שם (בפסקי תשובות), ז"ל: ולכן צריך כל אחד, לסדר כל ענייניו, כדי שלא יצטרך לצאת מביהכ"ס באמצע הקריאה, ולא ישב בסוד משחקים, ולא יביא בניו הקטנים שלא הגיעו לחינוך, כיון שהם מבבלים את דעת המתפללים.

לענין הדקדוק בקריאה, יש לציין את דברי הטור (סא, אות כב), שכ' שמה שצינו חכמים בגמ' ברכות (טו:), שיתן רווח בין הדבקים, הוא לא רק בק"ש, אלא בכל סדר התפלה, וה"ה לקה"ת, והבא ליטרה מסייעין אותו.

נמצא בעל קורא ברמה גבוהה שדרש תשלום, והורה מו"ה הגר"א לוגסי שליט"א לקחת את הקורא המומחה, ולשלם לו ככל אשר יידרש.

ויש לציין שכל האמור, מדבר רק על הקורא, אבל יחיד שהיה בציבור, והקורא קרא כהלכתה, אלא שהוא לא שמע אות וכדו' חוזר רק בפרשיות זכור ופרה, אא"כ למאן דס"ל שקה"ת היא חובת כל יחיד.

ולענין טעמי המקרא, צריך לזכור שיסודתם בהררי קודש, הלכה למשה מסיני, ובספרי הקבלה האריכו בסודם, ולכן י"א שמחזירים אפי' על טעות בטעמים, אך הלכה הכריע המשנ"ב (קמב, ד), שמחזירים רק בניגון שמשנה את הענין. אבל כשהענין לא משתנה, רק אם גערו בו על אתר שפיר דמי, אך לא מחזירים.

ויש לציין מה שכ' השו"ע (קמו, א), ז"ל: **'כיון שהתחיל הקורא לקרות בס"ת, אסור לספר בד"ת אפי' בין גברא לגברא'**, ורק לעיין בינו לבין

אמנם הרמ"א ס"ל: שרק אם נמצאה הטעות על אתר מחזירין אותו, אך אם התקדם לא מחזירין. [ויש לזכור: שגם כשמחזירים או מתקנים, שלא ילבינו פניו].

וה"מ בחיסור אות, אבל בחיסור מילה, לכו"ע מחזירים, ואפי' לא נשתנה הענין (ביה"ל ד"ה אבל אם טעה).

לגבי שני וחמישי כ' הכה"ח (קלו, ו), שאם קרא לכה"פ לכל עולה ג' פסוקים, והטעות היתה בפסוקים הנותרים א"צ לחזור, מאידך בהלכה ברורה ס"ל שרק אם קרא לכה"פ עשרה פסוקים כהלכתן אז לא חוזר, אבל אם קרא רק תשע חוזר ללא ברכה.

ולענין השאלה, אי שרי לסמוך על הסומך: כ' במשנ"ב (קמב, ח), שבדיעבד שרי.

ומעשה שהיה בא' מבתי המדרש ברכסים, שהיה קורא בתורה ללא תשלום אך לא ברמה גבוהה, ומאידך

איאת בירושלמי (פ"ב דמגילה), היה קורא בתורה וטעה, ואפי' בדקדוק אות אחת, מחזירין אותו.

ויש לחקור, האם כשמחזירים, זה גם על חיסור אות שלא משנה את הענין? והאם יש הבדל בין הקריאה של שבת, לקריאה של שני וחמישי?

ומה הדין במי שלא סידר את הפרשה, ואין מי שיעלה לקרוא בתורה, האם יהיה מותר לו לעלות ולקרוא, ולסמוך על הסומך שסייע לו בקריאה, ובפרט שנפסק בשו"ע (קלט, א), שעל הקורא לסדר את הפרשה, לפני שקוראה בציבור, ואותו הקורא לא סידרה? **ועד כמה יש לייחס** חשיבות לטעמי המקרא?

ונשיב על ראשון ראשון:

לגבי השאלה, האם מחזירים על טעות או חיסור אות שלא משנה את ענין, נחלקו בזה המחבר והרמ"א (קמב, א), למחבר כ"ז שלא סיים העולה את קריאתו - מחזירין אותו,

משנת המעשה

מעשים נחמדים

יצחק תיקון... ♦ לקראת היארצייט השמיני של רבנו האהוב והבלתי נשכח

הרב ישראל קעניגסברג

בעלי מעלה שישאר ברכסים לר"ה, והנה כאשר ר' יצחק פתח ב'מפני חטאינו... גלינו מארצנו'... וגו' הוא פרץ בבכי... מה שלא היה אפשר להאמין על בחור כמותו, והאמת שגם הוא היה בהלם מעצמו, ואמר אח"כ שאמר ר' יצחק הביא אותו לדבר כזה, הוא חייב תמיד להתפלל פה, ונשאר אח"כ ליוהכ"פ וכן בשנים שלאחמ"כ, ולבסוף הלך לישיבה חשובה, למד היטב והתעלה, והיום הוא ת"ח חשוב ואוהב תורה!

עוד מעשה שהיה לפני למעלה מעשרים שנה בחור שהתחיל לרדת מהדרך שם פעמיו לעבר אחד הבתים ע"י ביה"ק של תושבי הסביבה, והנה בעוברו ע"י הישיבה שמע את קולו של רבנו בוקע ממעמקי הלב בתחינה, "חיים שתא בנו אהבת תורה..." ונדלק בו מחדש הניצוץ שנשמה, וכנס לישיבה ונעמד שם דום כמסומר עד סוף התפילה, ובחשדי ה' התהפך ונעשה לאיש מרום ונעלה.

תהיה נשמתו צרורה - ונזכה כולם נבדלחט"א לאהבת תורה וליר"ש טהורה.

ברנשטיין נמצא כאן גם אני בחור ישיבה, ובאמת חזר בתשובה, וגם הוא אברך רציני וכן תורה

וכן, לפני כעשרים וחמש שנה, היה בחור ברכסים שהתדרדר והסתובב ברחובות עד שהתקלקל לגמרי וכבר לא שמר מצוות, אך הכל הופתעו לראותו בתחילת מוסף של ר"ה מגיע להיכל הישיבה, כאשר הוא נעמד בסמוך לכניסה (לא היה לו מקום ועמד כל הזמן) ולמרות שלא התפלל כלל שמונה עשרה, אבל בחזרת הש"ץ הוא עמד והקשיב מתחילה ועד סוף כשהוא מלווה ומנגן את כל התפילות. בסוף התפילה שאל אותו מישהו אתה פה?! וענה לו בזה הלשון: **"כל זמן שר' יצחק פה, אני פה"!!!** השומעים היו המומים לשמוע מילים אלו מבחור כמוהו. ואכן לבסוף הוא חזר בתשובה וכיום ב"ה הוא אברך בן תורה רציני.

*

מקרה נוסף היה בשנת תשנ"ח כאשר בחור מאוד מוכשר שלמד בישיבה קטנה, לא מצא טעם בלימוד ונמשך לקרוא ספרי כפירה, וזה השפיע עליו קרירות גדולה, והחליטו אנשים

אילו היה לי את הקול והלב של ר' יצחק הייתי מחזיר את כל העולם בתשובה...

הנה בשבוע שעבר משום מה, נזכר בחור חילוני עם עוד מבוגרי רכסים והסביבה שנשמתם אינה מוצאת מנוחה, וביקש מאחד שישלח לו "ידיד נפש" בהקלטה, ושלח לו יחד זאת עם "עלה תחנוניו" ששר בערגה, וכתבו לו אח"כ: **"אנו נמצאים כעת באמצע הלילה, בשדות עמק האלה, ושומעים זאת ברמקול והגברה, וזה ממיס לנו את הלב ומרטיט את הילדות שעוד פועמת"**, ונתפלל אנו שגם הם יחזרו בתשובה.

כפי שהיה לפני כשלושים שנה, בבחור מרכסים, של"ע התקלקל והפסיק לשמור מצוות ונכשל במעשים רעים, אך במוסף ר"ה החליט להכנס לישיבה, ועמד כל התפילה, למרות שמפיו לא הוציא מילה, אך בחזרת הש"ץ הקשיב לכל מילה, ואז גם מפיו החל לזמזם בלחשיה, ועל פניו היתה התרגשות ושמחה, אחרי התפילה נשאל: אתה נמצא בישיבה? והיו בהלם לשמוע התשובה: שאמר בלהט: עם הרב

רבנו הגדול ר' יצחק ברנשטיין זצ"ל כבחור צעיר הגיע לישיבה, ולמד בהתמדה עצומה כמעט ללא הפסקה, גם בעת חולי כאבי ראש וכל מצוקה, אמנם ממש אחרי החתונה כבר החל להיות מגיד שיעור בישיבה, אך השפעתו החלה כבר בבחרותו גם שלא בידיעה, ולא רק מתפילתו המעוררת דביקות ויראה, [שכידוע הוגש ע"י הרבנים הקדושים בישיבה, כבחור צעיר בגיל שבע עשרה שנה],

אלא כפי שנודע והעידו לתלמידיו ובני המשפחה, כאשר באותה תקופה הגיעו בחורים מתחזקים, לראות מה זה ישיבה? והעידו שמלבד כל מה שעניינהם ראתה, כאשר קול התורה של ר' יצחק נשמע ברמה, פתאום ניצוץ האלוקי שבתוכם נפעם בסערה, ולא נתן להם מנוחה, עד שהחליטו שבאים ללמוד בישיבה קדושה, ומהם כיום גדולים ומרביצי תורה.

*

היה בכח שירת התורה הבוקעת מגורו של ר' יצחק זצ"ל לעורר הניצוץ הפנימי החבוי שנשמה, וכבר אמר פעם המשגיח זצוקל"ה